

Henryk Nowik

Antropologiczny błąd w liberalistycznej koncepcji Europy

Studia nad Rodziną 7/2 (13), 181-186

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Henryk NOWIK

ANTROPOLOGICZNY BŁĄD W LIBERALISTYCZNEJ KONCEPCJI EUROPY

I. Wprowadzenie

Podjęty temat domaga się ujęcia metafizycznego, czyli podjęcia refleksji analitycznej nad tym, jak filozofowano w Europie. Tylko w ten sposób najlepiej będzie można zobaczyć błąd antropologiczny w liberalistycznej teorii naszego kontynentu. Każde filozofowanie zaczyna się od pytania problemowego. A ono wyznacza punkt wyjścia i punkt dojścia. W metafizyce daje się wyróżnić trzy style refleksji filozoficznej: 1. metafizyczny, 2. mentalistyczny i 3. lingwistyczny.

1. Paradygmat metafizyczny (starożytna Grecja, średniowiecze i czasy obecne)

- a. Pytanie o „arche” – rdzeń, początek, przasada;
- b. Punkt wyjścia – rzecz, „Zdziwienie”;
- c. Punkt dojścia – myśl zgodna z rzeczą, czyli prawda.

2. Paradygmat mentalistyczny (nowożytność, oświecenie – Kartezjusz 1596-1650, Kant 1724-1804)

- a. Pytanie o to, co mogę wiedzieć? a nie o to, co istnieje?
- b. Punkt wyjścia – myśl (sfera świadomości), „wątpienie”;
- c. Punkt dojścia – rzecz jako konstrukt myśli.

3. Paradygmat lingwistyczny (Ludwig Wittgenstein 1889-1951)

- a. Pytanie, co mogę zrozumieć? „konfuzja”;
- b. Punkt wyjścia – język;
- c. Punkt dojścia – zrozumienie.

II. Filozofia przedmiotu i jej antropologia

W ujęciu ks. prof. Kazimierza Klósaka filozofia jest nauką o aspekcie bycia czymś istniejącym realnie, w ogólności i w szczególności, jak również jest refleksją krytyczną nad poznaniem naukowym. Zatem jest to filozofia pluralistyczna, syntetyczna, otwarta na nauki szczegółowe, maksymalistyczna poznawczo, aposterioryczna (empiryzm genetyczny), wyjaśniająca ostatecznościowo, uhistoryczniona, fundamentalistyczna wieloaspektowo

(pryncypia prawdziwe, oczywiste i konieczne). Filozofia ta kładzie metafizyczne, epistemologiczne i etyczne fundamenty pod naukę i kulturę. Ponadto filozofię klasyczną charakteryzuje treściowo pluralizm ontologiczny (materia i forma bytu przygodnego), substancjalizm i dynamizm rzeczywistości (złożoność bytu z aktu i możliwości) oraz teizm (metafizyczna zasada przygodności). Filozofia klasyczna w ujęciu ks. Klósa jest jednolita metodologicznie z racji modelu redukcyjnego całej pluralistycznej filozofii.

Z punktu widzenia filozofii klasycznej człowiek jest osobą, czyli rozumną (duchową) naturą, która przejawia się w: a) uzdolnieniu do intelektualnego poznawania całej rzeczywistości, b) uzdolnieniu do sztuki wyboru dóbr poznanych, c) uzdolnieniu do miłości ofiarnej według hierarchii dóbr. Ponadto człowiek jako osoba jest podmiotem: a) praw stanowionych i uprawnień oraz obowiązków, b) godności, c) zupełności.

III. Liberalizm i jego antropologia

Sens terminu „liberalizm” wywodzi się od słowa łacińskiego: „liber, -era, -erum” i ma różne definicje słownikowe, np.: 1. wolny, niepodległy; 2. swobodny, nieskrępowany, dowolny; 3. wolny od czegoś; 4. otwarty, szczerzy; 5. rozwiązły, wyuzdany.

Liberalizm nie jest systemem jednolitym, lecz: 1. stylem życia, a nawet „usposobieniem jednostki” (pobłażliwość wobec postaw ludzkich, nierepektowanie norm moralnych, subiektywna formacja osobowości); 2. ruchem społeczno-ekonomicznym o podłożu ideologicznym (upolityczniona teoria ustroju państwa); 3. stanowi jeden z głównych nurtów filozoficznej myśli społeczno-politycznej.

Filozofią liberalizmu jest Oświecenie, zakwalifikowane do teorii podmiotu. Wiedzotwórcze pytanie tej filozofii brzmi: co mogą wiedzieć po odzruceniu Boga Osobowego i prawa natury w sensie klasycznym? Punktem wyjścia tej filozofii jest sfera świadomości, pozbawiona idei cywilizacji łacińskiej. Natomiast punktem dojścia jest subiektywna konstrukcja rzeczy, obrazu człowieka, ustroju świata, społeczeństwa obywatelskiego.

IV. Antropologiczny błąd w materialistycznej filozofii liberalistycznej

Liberalistyczny błąd w filozofii człowieka budują następujące charakterystyki antropologiczne:

1. Nominalizm – Boecjusz (ok. 480-524), Ockham (1295-1350) – istnieją tylko konkretne rzeczy oraz ich nazwy.

2. Indywidualizm (skrajny) – człowiek jest jednostką bezosobową, bez relacji do innych i egzystuje jako „centrum energetyczne”.

3. Aktualizm – ciąg procesów biopsychicznych bez dziejów własnego „ja” i bez trwałych więzi społecznych.

4. Naturalizm – scjentystyczny obraz człowieka z wykluczeniem idei nad-natury.

5. Kreatywność – człowiek formuje własną osobowość bez relacji do Boga i do drugiego człowieka.

6. Zasada samozachowania jednostki i gatunku ludzkiego na drodze: odpowiednich władz, uprawnień jednostki, realnego zabezpieczenia bytu i majątku oraz potrzeb biotycznych.

7. Zasada zaspokajania pragnienia szczęścia, utożsamianego z przyjemnością lub użytecznością – sposobem realizacji tej zasady jest instrumentalizacja natury.

8. Racjonalizm – rozum u Immanuela Kanta (1724-1804) przestał być dodatkiem natury, lecz stał się istotą człowieka. Rozum krytyczny (samoświadomość) zaczął uzasadniać (usprawiedliwiać) prawa, uprawnienia, stosunki społeczne.

9. Atomistyczna teoria społeczeństwa – jako następstwo indywidualistycznej i aktualistycznej teorii człowieka.

10. Relatywizm – prawny i moralny – prowadzi do wielości norm, ustaw i opinii. Demokracja wówczas przeradza się w anarchię, a wolność w samowolę.

11. Ateizm jurystyczny – prawo naturalne jest nieuznawane, a stanowione traktuje Boga jako „wielką nieobecność”.

12. Ewolucyjność – Jean J. Rousseau głosił naukę, że pierwotna faza rozwoju człowieka to stan niezmaconej natury. Człowiek w tym okresie prowadził życie na poziomie biotycznym – bez cywilizacji, etosu i religii. To życie zorganizowanych społeczeństw podyktowało człowiekowi stan świadomości normatywnej i aksjologicznej.

Powyższe charakterystyki jednoznacznie kolidują z koncepcją Europy. Sens terminu „Europa” nie jest łatwy do scharakteryzowania. Sięgnijmy do mądrości legendarnej. Zauroczony Starym Kontynentem lud przekazał potomnym następującą mitologiczną legendę. Najpiękniejsza córka Agenora (króla fenickiego) i Telefassy znalazła się ze swymi siostrami na brzegu morza, w pobliżu Tyru. Zeus, przybrawszy postać byka, zwabił ją na przejażdżkę. Gdy ta usiadła, rzucił się w morze i dotarł do Krety. Tą dziewczyną była właśnie Europa.

Fenicjanie nazwę „Europa” łączyli z „wiecznym lądem”, Grecy podobnie – z „ciemno wyglądającym”, Asyryjczycy zaś z zachodem.

Czym jest Europa? Na samym początku to dziewczyna uwiedziona przez największego boga Greków – Zeusa, potomni zaś z wielkim trudem poszukują sensu jej imienia w różnych archetypach:

1. Europa jako nie-Azja, bo kultura grecka istnieje na osi Wschód-Zachód.
2. Europa jako nie-barbarzyństwo, bo uniwersalny ład rzymski rozwinął się na osi południe-północ.
3. Europa jako nie-pogaństwo i nie-islam, bo chrześcijaństwo rozkwitło na szlakach układu promienistego.
4. Europa jako nie-Bizancjum, bo cywilizacja łacińska stworzona została na osi wschód-zachód.
5. Europa jako nie-monistyczny globalizm, bo to ojczyzna ojczyzn – kulturowy gmach o trzech filarach: kultura grecka (głównie filozofia), prawo rzymskie, chrześcijaństwo.

Już w kulturze greckiej pojawiły się cztery dziedziny kulturowe: *theoria* (nauka), *praxis* (moralność), *poiesis* (wytwórczość), *religio* (religia). Grecy odkryli miłość do poznania i umieścili je na szczycie kultury. *Praxis* odnosiło się do ludzkiego postępowania ze względu na dobro człowieka, rodziny i narodu. *Poiesis* to sposób pochwały piękna ładu w kosmosie, w postępowaniu i w wytwórczości. Chrześcijaństwo odnalazło miejsce dla teologii w *theoria*, dla łaski i cnót – w *praxis*, a dla sztuki sakralnej w *poiesis*. Bóg Stwórca człowieka-osoby jest immanentny w kulturze i naturze, a zarazem jest transcendentny, bo przekracza świat natury i kultury.

Analityczne te charakterystyki uzupełnione zostaną syntetycznym ujęciem liberalistycznego sensu pojęcia Europy.

V. Liberalistyczny sens pojęcia Europy

W najbardziej skrótowym ujęciu można wymienić następujące właściwości:

1. Zniesienie granic między państwami naszego kontynentu.
2. Unicestwienie państw narodowych przez ich podział na konkurujące ze sobą regiony.
3. Zwalczenie cywilizacji łacińskiej w myśl historycznych tendencji antychrześcijańskich.
4. Zastąpienie chrześcijańskich wyznań Europy synkretyzmem, przy współpracy z sektami młodzieżowymi, ruchami antyreligijnymi, a zwłaszcza *New Age*.
5. Zwalczenie tradycji w każdym narodzie między innymi przez odwołanie od kultuwowania wielopokoleniowej formy rodziny.
6. Zniekształcenie historii Europy i państw narodowych.
7. Zastępowanie kultury profesjonalnej narodów europejskich kulturą masową, a kultury ludowej – płytkim folklorem.
8. Likwidowanie walut narodowych przez wprowadzanie waluty kontynentalnej.

9. Przyjęcie władzy ekonomicznej od poszczególnych państw narodowych na rzecz Europejskiego Banku Centralnego.

10. Państwa narodowe tracą swoją suwerenność, ostatecznie aż do utraty granic i znikają z mapy Europy.

11. Finałem tych liberalistycznych przemian Europy ma być monistyczny globalizm – diametralnie różny od pluralistycznego globalizmu jako teorii wielości w jedności. Począwszy od mnogiego zbioru osób, przez ich rodziny do narodu i dalej, aż do wspólnoty narodów Europy i nie tylko.

Aby przybliżyć omawiane przemiany, przedstawmy klauzulę o Kościołach w układzie Maastricht.

„Unia przestrzega statusu, jakim cieszą się Kościoły oraz stowarzyszenia i wspólnoty religijne w państwach członkowskich odpowiednio do ich przepisów prawnych, tak aby nie zostały one naruszone”¹.

Należy dodać, że klauzula ta uległa zmianie w traktacie amsterdamskim i brzmi ostatecznie w sposób następujący: „Unia Europejska szanuje status, z jakiego korzystają na mocy prawa krajowego Kościoły i stowarzyszenia lub wspólnoty religijne w Państwach Członkowskich i go nie narusza. Unia Europejska szanuje również status wspólnot światopoglądowych w taki sam sposób”².

Treść tej klauzuli (ostatniej) warto skonfrontować z nauką Jana Pawła II: „Pragnę przede wszystkim, aby przy pełnym poszanowaniu świeckiego charakteru instytucji zostały uznane trzy komplementarne zasady: 1. prawo Kościołów i Wspólnot religijnych do swobodnego organizowania się, zgodnie ze swymi statutami i własnymi przekonaniem; 2. poszanowanie specyficznej tożsamości wyznań religijnych i prowadzenie strukturalnego dialogu między Unią Europejską a tymi wyznaniem; 3. poszanowanie statusu prawnego, jakie Kościoły i instytucje religijne już posiadają na mocy prawodawstwa państw członkowskich Unii” (EE 114).

Widać wyraźnie, że klauzula, zawarta w traktacie amsterdamskim jest sprzeczna z nauczaniem Jana Pawła II, jak to wynika z przestrogi zawartej w adhortacji apostołskiej *Ecclesia in Europa*.

Fr Henryk Nowik: Anthropological Error in the Liberalist Conception of Europe

The liberalist error in human philosophy is constructed, among others, by the following anthropological characteristics: nominalism, actualism, naturalism, creativity, the principle of satisfying the desire for happiness identified with pleasure

¹ H. Juros, Klauzula o Kościołach w układzie Maastricht II, w: Europa i Kościół, Warszawa 1997, s. 123.

² H. Juros, Europejskie dylematy i paradygmaty, Warszawa 2003, s. 162.

or utility; rationalism, atomistic theory of society; juridical and moral relativism; juridical atheism, evolutionality.

Those characteristics univocally collide with the conception of Europe and introduce a liberalist concept of Europe with such features as demolition of borders between the countries of our continent, annihilation of national States by dividing them into rivaling regions; substitution of Christian denomination of Europe with syncretism; combating national traditions; distorting the professional culture of European nations with mass culture; abolition of national currencies; loss of sovereignty of national States; interception of economic power from particular national States for the benefit of the European Central Bank; monistic globalism.